

Český ráj prožít, ne využít

PRAKTICKÁ PŘÍRUČKA PRO KAŽDÝ DEN

Vážení přátelé,

následující text je určen těm z vás, kteří přicházíte do styku s návštěvníky Českého ráje a vytváříte pro ně nabídku cestovního ruchu.

My všichni, kteří pracujeme v informačním centru, muzeu či jako průvodci na zámku, nabízíme ubytování či stravování, působíme ve vedení obcí, hospodaříme v území nebo se podílíme na jeho správě, vnímáme rostoucí zájem návštěvníků o Český ráj. Přijíždějí si k nám odpočinout, sportovat, setkat se s přáteli, pobýt s rodinou, zažít romantické chvíle či dobrodružství. Po čem touží? Po prožitcích i poznání. Vždy očekávají kvalitní služby, vstřícnost a přátelské přijetí.

To všechno na ně čeká v krajině a přírodě Českého ráje, na území nejstarší chráněné krajinné oblasti v České republice a Globálního geoparku UNESCO Český ráj. Koncepce práce s návštěvníkou veřejností (KPNV), kterou zde představujeme, pomáhá sladit ochranu přírody a krajiny, cestovní ruch a kvalitní život místních obyvatel.

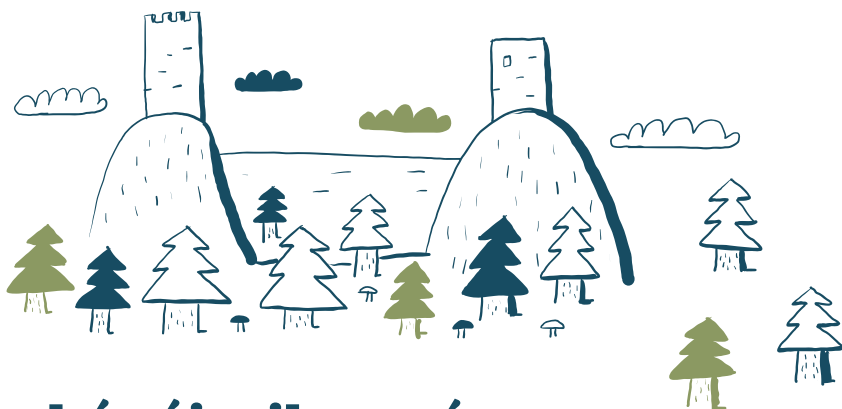
Jsme na jedné lodi.
Cestovní ruch
a ochrana přírody
v Českém ráji.

Co je KPNV? Koncepce práce s návštěvníkou veřejností je plánem na interpretaci (prezentaci) Chráněné krajinné oblasti Český ráj a na řízení návštěvnosti na jejím území. Popisuje stávající stav, navrhuje úpravu prezentace území a nastavení limitů jeho využití návštěvníky tak, aby se stav dále nezhoršoval, ale naopak v optimálním případě zlepšoval. KPNV připravila Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a ke spolupráci na její tvorbě i naplňování zve partnery v území.

K čemu je dobré mít KPNV?

- Přispívá k ochraně přírodního a kulturního dědictví.
- Pomáhá popsat společné zájmy ochrany přírody a krajiny s různými partnery v území.
- Přispívá k žádoucímu usměrnění pohybu návštěvníků.
- Navrhuje způsoby, jak komunikovat cíle a poslání ochrany přírody v území.
- Šetří peníze – přispívá k účelnému vynakládání finančních prostředků na práci s návštěvníky.

Český ráj milovaný, půvabný, navštěvovaný a pod tlakem

Víme, že:

- Přitažlivost Českého ráje je spoluvytvářena malebnou krajinou, která v sobě spojuje přírodní, kulturní i historické dědictví, dobrou dopravní dostupností a dvoustoletou tradicí turistiky.
- Navštěva Českého ráje je pro mnoho lidí rodinnou tradicí a srdeční záležitostí.
- V Českém ráji se nejčastěji chodí pěšky (89 %) a s rodinou (asi 40 %), roste počet cyklistů.
- Nejvíce návštěvníků přijíždí v době od května do října a přibývá jich.
- Nejnavštěvovanějšími lokalitami jsou Hruboskalsko, Prachovské skály, Drábské světničky, Údolí Plakánek a Maloskalsko – Greenway Jizera.
- Asi 60 % návštěvníků pobývá v Českém ráji déle než 1 den.
- Více než 60 % návštěvníků si neumí představit žádný důvod, který by je od návštěvy odradil.
- Více než 20 % návštěvníků není spokojeno s velkým počtem lidí, které potkávají.
- Velký počet návštěvníků (82 %) přijíždí autem či na motocyklu; při svém pobytu navštěvují hodně míst a potřebují tomu odpovídající infrastrukturu.

Jsme rádi, že:

- Zhruba 70 % návštěvníků je se svým pobytem v Českém ráji spokojeno.
- V zimě je v Českém ráji méně návštěvníků, a tedy více klidu.
- Zájem návštěvníků se soustředí na nejnámější lokality, část území zůstává relativně v klidu a stranou turistického ruchu.
- Asi 70 % návštěvníků podporuje myšlenku omezení vstupu do nejcitlivějších přírodních míst s cílem prospět ochraně přírody a krajiny.
- Český ráj se může pochlubit dlouhou tradicí kvalitní péče o návštěvníky – díky destinačnímu managementu, turistickým informačním centrům a dalším poskytovatelům služeb v území.
- Dům přírody Českého ráje, Geopark UNESCO Český ráj, Středisko ekologické výchovy Český ráj, Autokemp Sedmihorky a další organizace nabízejí návštěvníkům příležitost k hlubšímu poznání zdejší přírody a krajiny.
- Chráněná krajinná oblast Český ráj je nejstarší CHKO v ČR (vyhlášena 1955).
- Jsme v ČR jediným globálním geoparkem UNESCO.

Netěší nás, že:

- Návštěvníci, okouzlení půvabem dosud neznámých zákoutí pískovcových roklí, sdílejí své zážitky na

sociálních sítích. Prudce rostoucí návštěvnost totiž skrytá místa ohrožuje a poškozují.

- Značná část návštěvnické a interpretační infrastruktury (infotabule, naučné stezky, mapy, odpočívadla, zábradlí apod.) je silně opotřebovaná a nepřispívá k dobrému návštěvnickému zážitku.
- Nedostatek parkovišť, zejména v nástupních místech do nejnavštěvovanějších lokalit, vede k „divokému“ parkování na soukromých pozemcích, lesních cestách a v místech, kde parkující vozidla omezují průjezd techniky integrovaného záchranného systému i místních obyvatel nebo poškozují dochované části přírody.
- Písčité, pěšími turisty i cyklisty intenzivně zatěžované turistické stezky a jejich blízké okolí erodují; dochází k nevratnému odnosu svrchní vrstvy půdy a k obnažení kořenů stromů a skalního podkladu. Zpevňování cest a další technická řešení (schodiště, plošiny apod.) pomáhají jen částečně.
- Roste počet vodáků, kteří splouvají řeku Jizeru, zejména v úseku mezi Dolánkami a Turnovem; za nízkého stavu vody poškozují prostředí dna a břehů řeky, a tím i rostliny a živočichy zde žijící.
- V turisticky nejatraktivnějších lokalitách přibývá znečištění lidskými i psími exkrementy; vlhčené ubrousky a toaletní papír zatěžují a hyzdí přírodní prostředí a snižují kvalitu návštěvnického zážitku.

Pomáháme návštěvníkům přístupovat k Českému ráji s respektem

Tím, co, jak a kde prezentujeme a kam návštěvníky směřujeme, se můžeme stát spojenci Českého ráje. Promyšlená prezentace a směřování pohybu návštěvníků pomocí infrastruktury jsou účinné způsoby, jak ovlivňovat jejich chování ve prospěch přírody, krajiny i místních obyvatel. Přispívají také k vlastní spokojenosti návštěvníků, tedy k lepší kvalitě návštěvnického zážitku.

Způsobů, jak návštěvníkům představit přírodu a krajinu Českého ráje, je mnoho: publikace, brožury a další tištěné informační materiály, stálé expozice a dočasné výstavy uvnitř i pod širým nebem, komentované prohlídky, naučné stezky, informační tabule, průvodcované exkurze, přednášky, video-projekce, digitální průvodce, weby, prezentace na sociálních sítích, různé hry,

---

Cílem všech činností, projektů a organizačních opatření navrhovaných v KPNV je pomoci návštěvníkům vnímat význam, krásu i zranitelnost přírody a krajiny Českého ráje, ocenit její jedinečnost i společně snahy o její zachování, a v neposlední řadě motivovat návštěvníky k účasti na její ochraně.

---

soutěže a programy. Důležitým zdrojem informací pro návštěvníky jsou také propagační materiály a příležitostné texty a fotografie prezentující přírodní krásy Českého ráje. Při jejich přípravě mohou pomoci tzv. sdělení, tedy to nejdůležitější, co by si měl návštěvník uvědomit.

Hlavní sdělení

Pískovcová skalní města a kužely vrchů sopečného původu, chladné vlhké role a teplé suché skalní polohy, divoká změť skalních bludišť a otevřený prostor vodních ploch a polí, dominanty hradů a zámků i drobnější objekty lidové a sakrální architektury tvoří malebnou, pestrou a jemnozrnou krajinu, která se stala místem zrodu a rozvoje turistiky a horolezectví a historicky první chráněnou krajinnou oblastí v České republice. Český ráj, tato jedinečná harmonická krajina po staletí poskytující dostatek prostoru pro přírodu i člověka, potřebuje naši péči a ochranu, aby nepřestala být rájem.

Dílčí sdělení (podrobněji v KPNV)

- *Výjimečné přírodní, kulturní a historické dědictví Českého ráje je výsledkem dlouhodobého trvalého osídlení geologicky a geomorfologicky pestrého území.*
  - *Pískovcová skalní města a vrchy vulkanického původu jsou základem výjimečnosti a přitažlivosti krajiny Českého ráje.*
  - *Má-li Český ráj zůstat rájem, potřebuje i nadále ochranu a péči.*
-

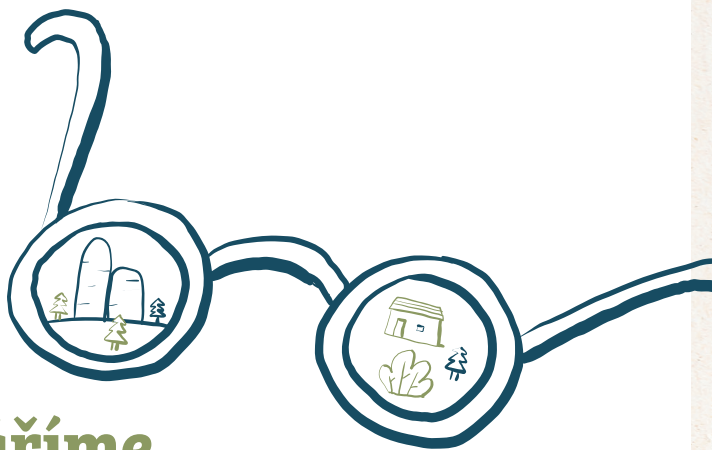

Když jsme návštěvníkům tváří v tvář

Mnozí z nás se s návštěvníky setkávají v prostorách informačních center, muzeí, v roli ubytovatelů, průvodců či lektorů, ať už pod střechem nebo v terénu. Osobní setkání je vynikající příležitostí k nabídnutí informací, pomoci se zorientovat a především k navázání kontaktu. Máme šanci usměrnit očekávání návštěvníků, například někdy potlačit ta nenaplnitelná a nahradit je reálnými, upozornit na aktuální situaci v území. Můžeme významně ovlivnit způsob, jakým budou návštěvníci v Českém ráji trávit čas, čeho si všimnou a co ponechají stranou, jak se budou chovat, kam půjdou či pojedou, kde zaparkují, jak citelnou stopu v přírodě a krajině Českého ráje zanechají a jaký význam pro ně bude návštěva Českého ráje mít – další běžný den, nebo skutečně prožít Český ráj? Nedokážeme ovlivnit všechny návštěvníky, ale každý, byť zdánlivě drobný úspěch se počítá.

Český ráj prožít

- Směřujeme návštěvníky v souladu s doporučeními KPNV (zonace z hlediska návštěvnosti).
- Upozorňujeme návštěvníky na nabídku expozic, naučných stezek, programů, exkurzí a dalších interpretačních aktivit.
- Přivzýváme návštěvníky k ochraně přírody a krajiny Českého ráje zachováváním zásad zodpovědného pobytu v přírodě (Šest zásad ohleduplného návštěvníka přírody, Desatero terénního cyklisty, Když příroda zavolá a vy jste zrovna v Ráji...).
- Vyzýváme vodáky a horolezce k respektování specifických pravidel týkajících se jejich aktivit.
- Požádáme návštěvníky o zdrženlivost při zveřejňování návštěv málo známých českorajských lokalit na sociálních sítích.
- Udržujeme si přehled o aktuálním stavu turistických tras a infrastruktury v terénu.

Když vytváříme nabídku pro návštěvníky

Vedle podoby a kvality návštěvnického zážitku svou prací významně ovlivňujeme také kvalitu života místních obyvatel a současný stav i budoucnost přírody a krajiny Českého ráje. Zde můžeme pomoci zejména tím, že postupujeme v souladu s KPNV.

- V kapitole „Zdroje interpretace“ se inspirováme přehledem nejdůležitějších a nejzajímavějších lokalit a jevů, zvláště dobře využitelných pro oslovení návštěvníků a interpretaci jedinečných hodnot Českého ráje.
- Kapitola „Cílové skupiny“ nám představí hlavní skupiny návštěvníků, které můžeme svými aktivitami oslovovat, a to včetně jejich potřeb a očekávání.
- V důležité kapitole „Zonace CHKO z hlediska návštěvnosti“ (text a mapová příloha) rychle získáme přehled o tom, kam umístit námi navrhované aktivity tak, abychom nezvyšovali turistickou zátěž nejcitlivějších území a směřovali návštěvníky tam,

kde je ohrožení spojené s návštěvností nejmenší. Respektujeme tzv. klidovou oblast, jejíž hlavní hodnotou je právě klidovost chráněná v souvislém území. Přispějeme tak k ochraně ticha, tmy, samoty, klidu, „divočiny“.

- Kapitola „Přehled interpretační infrastruktury“ nám umožní zorientovat se v umístění, obsahu a kvalitě existujících naučných stezek, muzejních i terénních expozic či jednotlivých infopanelů. Těchto zařízení je v území hodně, jejich stav je často politováníhodný a nepřispívá k půvabu místa ani ke kvalitě návštěvnického zážitku. Někdy je lepší infrastrukturu nenahrazovat, ale zcela odstranit.
- Kapitola „Sdělení“ nám nabídne vodítko pro tvorbu textů, návrh obsahu exkurze, publikace, infopanelu, naučné stezky či expozice. Klíčová sdělení nemají být nikde doslova zveřejňována; jsou ale nezbytnou pracovní pomůckou tvůrců interpretace, kteří se jimi inspiřují.

-
- „Prostředky interpretace“ popisují možnosti, jak pracovat v konkrétních lokalitách a jak návštěvníkům odkrývat kouzlo přírody a krajiny Českého ráje v širších souvislostech a motivovat je k žádoucímu chování.
  - V kapitole „Doporučené směry rozvoje“ získáme celkový přehled o významných tématech na pomezí cestovního ruchu, turismu a ochrany přírody a krajiny v Českém ráji – čeho se týkají, jaký je současný stav a žádoucí budoucnost.
  - Aplikační část KPNV popisuje konkrétní kroky, činnosti a projekty, které jsou nejen úkolem pro AOPK ČR, ale zejména vybirdnutím ke spolupráci všech institucí, organizací, obcí, podnikatelských subjektů, neziskových organizací a občanů se zájmem o Český ráj.
  - Při plánování tras a infrastruktury pomůže také brožura „Cestovní ruch v obcích“ viz www.cesky-raj.info/cs/kontakty/informace-pro-partnery.

Tvoříme nabídku pro návštěvníky

- *Směřujme návštěvníky do míst, která jsou turistickou zátěží relativně méně ohrožena.*
- *Nechme se inspirovat a vést cíli a klíčovými sděleními KPNV.*
- *Ujistěme se, že v místě je k dispozici potřebné zázemí (parkování, orientační systém, WC apod.)*
- *Informujme se o aktuální situaci v místě.*
- *Jako obrazový doprovod využijeme přednostně fotografie známých, navštěvovaných, turistickou infrastrukturou vybavených lokalit a prezentujme je i s lidmi, nikoli liduprázdné, navozující dojem samoty a divočiny. Neslibujme něco, co nemůžeme splnit.*
- *Upozorňujme návštěvníky na doporučená pravidla chování.*
- *Jsmo na jedné lodi, proto nabízejme i podíl na ochraně přírody a krajiny Českého ráje.*
- *Neváhejme požádat o konzultaci pracovníky AOPK ČR – Správy CHKO Český ráj.*

Jsme na jedné lodi

Český ráj má štěstí: je chráněnou krajinnou oblastí s téměř sedmdesátiletou tradicí a destinační managementem zajišťovaný Sdružením Český ráj v území dobře funguje. Komunikace a spolupráce mezi institucemi a organizacemi na pomezí cestovního ruchu a ochrany

přírody a krajiny je lepší než mnohde jinde a dále se rozvíjí. Dokument KPNV nabízí další dobré důvody i prostor pro sdílení informací a setkávání se ve prospěch zdejší přírody a krajiny, místních obyvatel i návštěvníků.

Mapa CHKO

z hlediska návštěvnosti

 Zóna A+

 Zóna A

 Zóna B

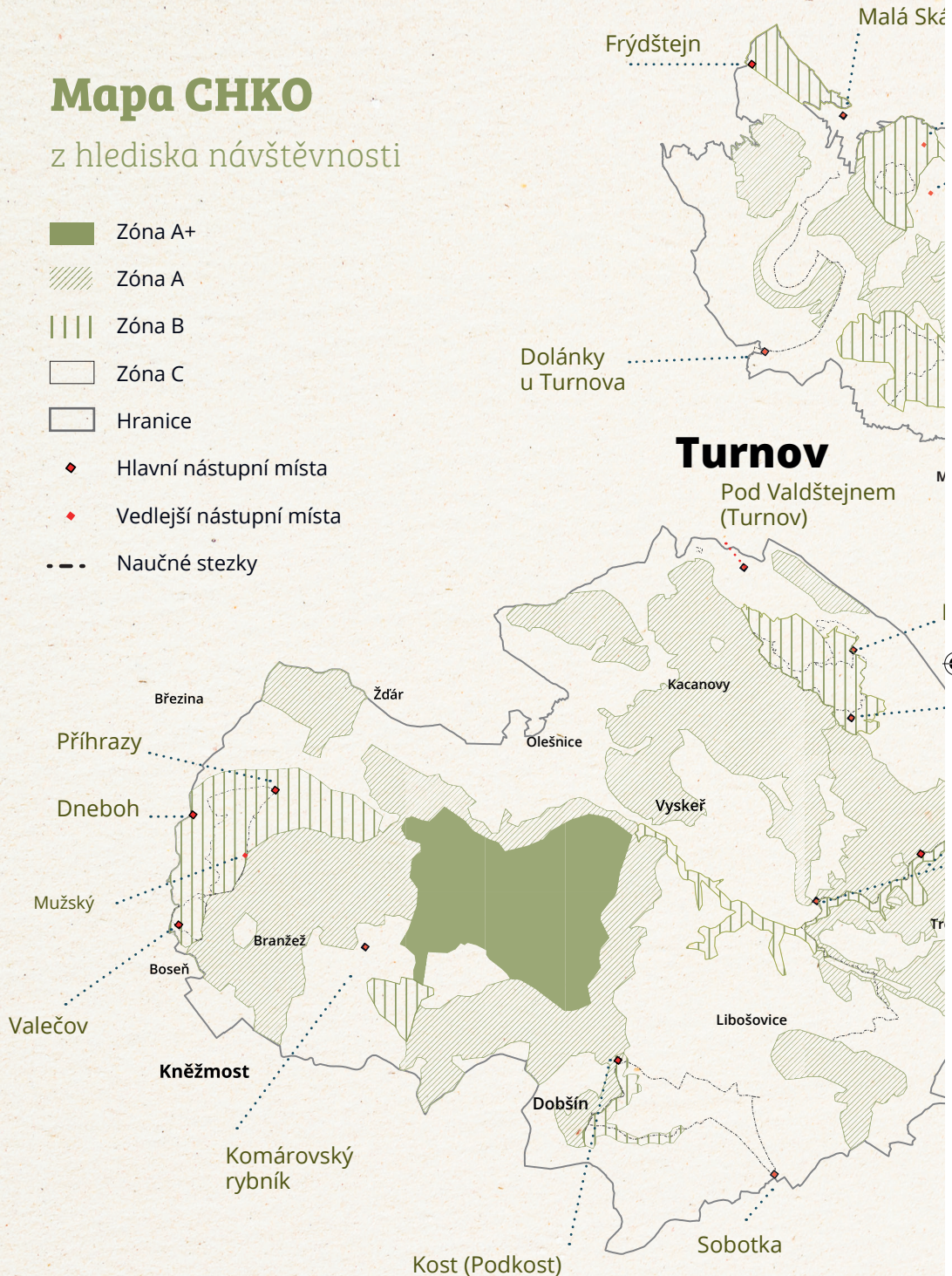
 Zóna C

 Hranice

 Hlavní nástupní místa

 Vedlejší nástupní místa

 Naučné stezky

A+: klidové území; je třeba bránit zvyšování turistické zátěže, chránit před popularizací a propagací

A: území, kde jsou soustředěny významné přírodní hodnoty, avšak která nejsou silně návštěvnický využívána; je třeba bránit zvyšování turistické zátěže, chránit před popularizací a propagací

B: území, kde jsou soustředěny významné přírodní hodnoty a která jsou silně návštěvnický využívána; vhodná pro práci s návštěvnickou veřejností, lze popularizovat a propagovat

C: zde není zapotřebí speciálních opatření z hlediska návštěvnosti, lze popularizovat a propagovat

Podrobnější mapa:

www.cesky-raj.info/cs/o-regionu

Podrobnější představení KPNV Českého ráje, včetně případných aktualizací, je k dispozici na www.cesky-raj.info/cs/o-regionu

Užitečné kontakty:

AOPK ČR • Správa CHKO Český ráj, Ing. Jiří Klápště
jiri.klapste@nature.cz

Sdružení Český ráj • Ing. Jitka Kořínková
korinkova@cesky-raj.info

Dům přírody Českého ráje • Ing. Martin Modrý, Ph.D.
martin.modry@strevlik.cz

© Vydal Liberecký kraj v roce 2022 v počtu 300 ks.

Děkujeme za spolupráci při přípravě příručky všem zainteresovaným osobám a subjektům.

Text: Blažena Hušková, Jana Urbančíková, SIMID ČR

Grafická úprava, ilustrace: Jana K. Kudrnová